

19 95
Årgång 11

Vi har nu hunnit fram till den elfte årgången av Blidö Hembygdsförenings årsskrift. Efter fjolårets försök att övergå till datautskrift, som blev topografiskt lyckad ~~men~~ vållade oss oanade problem, som löstes först efter lång tid med hjälp av många goda krafter, så beslöt sig red. att fortsätta på den inslagna vägen, men mycket förenklat. Alltså, jag har fått en egen dator men jag kan inte hantera den än. Jag började skriva ut denna årsskrift 10 dagar efter det att jag fått datorn. Så ursäkta alla nybörjarfel.

Styrelsen består sedan årsmötet i höstas av:

Bosse Wiklund, ordf.

Birger Ahlrén, v ordf.

Ulla Wiklund, sekr.

Gun Storell, kassör

Anita Everlund

Olle Severin

Ingemar Ställborn

(f Oxhalsö Byalag)

Suppleanter:

Anita Bertilsson

Bertil Karlsson

Tore Malm

(f Oxhalsö Byalag)

För den som är intresserad av föreningens verksamhet under fjolåret hänvisar vi till Verksamhetsberättelsen och årsmötesprotokollet som återfinnes sist i vår lilla skrift.

Verksamheten 1995 beräknas fortgå som vanligt

RED. BOSSE WIKLUND, SIKMARÖ 1050
760 17 BLIDÖ
TEL: 0176-81302

V å r l y c k a.

Att stå på båtbyggen en marsdag
och lyssna på alfågel och ejder
sedan fjärden sköljt
och isflaken malts ned under kvidan och rosslan,
Att se dimman sudda ut holmarnas konturer
till en protoplasmatisk oskärpa,
och samtidigt se vattendroppar
hänga i alens knoppar och spegla världen runtomkring
Det är vårlycka.

P.S. Idag kom staren - och litet senare - snön. D.S.

Mangeldon, Kavel don el. Mangel häst

Litet om kläder, lakan och släta figurer.

Bosse Wiklund

Det där med att vara en slät figur är ingenting som folk står efter och inte heller att bli tillplattad, och får man sedan namn om sig att vara slätstruken så är man platt intet. Och ändå är vi människor nog så svaga för det som är slätt. Skulle du kunna tänka dig att krypa ned i en säng med nytvättade men omanglade lakan? Nä, helst inte. Jag förstår dig.

Det här med att göra främst textilier släta är en gammal mänsklig sed. Det började med en skinntrasa och en glättsten kanske redan under grottmänniskornas tid. Man hade en flat sten och en rund sten ung som ett ägg, och så satte man igång och gnuggade och rullade stenen. Det här fort-satte långt in på 1800-talet, fast då var glättstenen av glas och den flata stenen var av sten, t.ex. marmor, eller glas eller trä.

Naturligtvis uppfanns det nya redskap och nya arbetsmetoder hela tiden. Nästa steg är kaveldonet, även kallat mangeldon eller mangelhäst. Det skall så småningom utvecklas till handmangeln. Kaveldonet består av en rulle ca 60 - 80 cm lång och med en diameter på 8 - 10 cm. Om rullen var för tjock så blev den för tung, om den var för smal så fungerade inte kaveldonet. Kaveln var skuren i trä, ett par cm tjock, omkring metern lång och upp till 30 cm bred. Det finns kavlar som är raka men de flesta och bästa var svagt böjda. Man sträckte ett lätt fuktat lakan och vek det i tre eller fyra vådor. Sedan rullade man

upp det på rullen. Man brukade arbeta på ett större slagbord eller bockbord av medeltidsmodell. Man höll den yttersta delen av lakanet tryckt mot bordskanten. Med kaveln skickade man iväg rullen med lakanet tvärs över bordet och drog samtidigt med kaveln från lakanets mitt ut mot sidorna och försökte släta till tyget. Man måste vara väldigt snabb för att hinna med. Viktigast var till slut att bromsa rullen innan den for i golv på bordets andra sida. Det här ser mycket lätt ut men är ganska så svårt. Om man inte har en tung kavel så måste manglerskan (det var förr alltid en hon) trycka väldigt hårt med kaveldonet mot rullen med lakanet, och då blev man fort trött i armarna. Med en rak kavel fick man ingen schwung i rörelserna.

För att man skulle kunna hålla stadigt i kaveln var den försedd med ett handtag. Det var åtminstone i äldre tid dekorerat med utskuret hästhuvud, därav namnet mangelhäst. På sena kaveldon är hästen gjord av en högställd plankbit och spikad eller skruvad på plats, men de riktigt gamla hade kavel och "hästen" skurna i ett stycke. De riktigt gamla kaveldonen var skurna i ett stycke. Kaveldonet finns redan under vikingatid här i Norden och åtminstone under 1700-talet fanns den massiva typen kvar.

Strykjärnet är av betydligt senare datum. Det har en nära anknytning till linet. De första strykjärnen är alla lodstrykjärn. Järnet är ihåligt med en lucka bakpå. De här järnen var ofta av mässing och ofta väldigt praktfulla med ornamenteringar. Sedan fanns det järnlod som värmdes till rödglödnad i brasan. De puttades in i lodjärnet som efter en stund var strykfärdigt. De enklare mässingsjärnen har säkert använts till just strykning, men praktjärnen var ofta en ren prydnad i hemmet som skvallrade om att man hade ett linneförråd att räkna med. Nu befinner vi oss på 1600-talet, och de här praktjärnen har ofta barockformer.

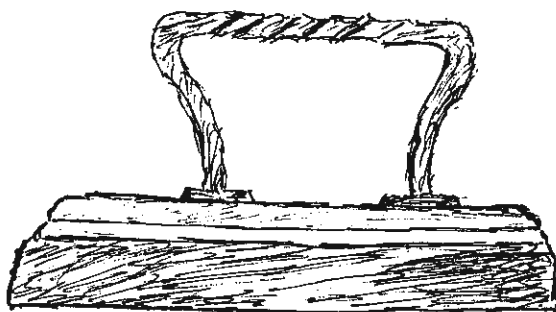
Så småningom, i slutet av 1700-talet hade man fått fram lodstrykjärn av järn. De var naturligtvis mycket billigare än sina "systrar" av mässing och därför lämpliga för massproduktion. Yrkesmännen, skraddarna, hade speciellt stora, tunga pressjärn och de hade speciella ugnar som eldades med ved och där de värmdes järnen eller rättare loden. För det massiva strykjärnet, där man värmdes hela järnet kom först på 1800-talet. Det är de där som vi kallar mormorsjärn och ställer i vitrinhyllan. Men för att värma upp dem måste man antingen ha en vedspis, järnspis eller ställa dem över en stilla småeld på en trefot. Fast då måste man alltid för säkerhets skull stryka av ev sot på en gammal trasa först. Annars kunde fina linnedukar och lakan se rent bedrövliga ut efter behandlingen. Och varje husmor provade ju först med en droppe saliv på fingret att järnet höll rätt temperatur. Då fräste det litet om fingret.

I städerna förekom det speciella tvätt- och strykinrättningar i snart sagt varje kvarter. Där lämnade husmödrarna sin tvätt och framför allt tog de hand om alla skjortor med stärkekragar. På gårdarna var tvättlinorna spända och man hade stagkäppar för att hindra den

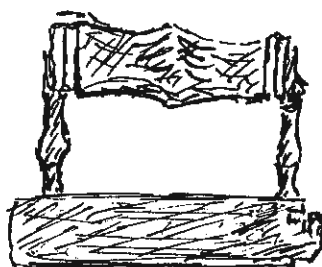
vattentunga tvätten från att släpa i marken. Hur det här såg ut, ja det minns väl alla som gick på gamla Casino på Bryggargatan eller som tittat på en film om Andersonskans Kalle.

Med det här skulle denna slätstrukna historia var färdig. Men inte riktigt. Vi måste skriva om pipjärnet också. Den ser ut som en strut, ihålig och ofta försedd med fästskruv så att den kan skruvas fast i en bordsskiva eller fästas i väggen mellan ett par stockar. Struten fylls med glödande kol och spärras med en skiva. När pipjärnet används är struten horisontell. När herrarna förr på 1600-talet hade s.k. pipkragar och krås av stärkta broderade linnetyger och spetsar så drog man dem växelvis runt pipjärnet för att få fram de runda, "fluffiga" formerna.

Det här kan vi se på porträtt av danska präster bl.a.

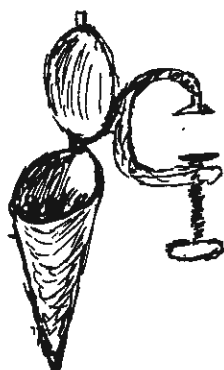

BW 94

Lod BW-94

Pipjärn
Skruvades fast i
en bordsskiva
"struten" fylldes med
glödande kol och
pöddes upp mot
locket. Låvakt till
pipkragar och
manschetter

Birger låter

DOMBÖCKERNA BERÄTTA

Våra domböcker berättar om brott och straff på ett sätt som gör dessa till en intressant och ofta rolig läsning. Genom vittnesmålen ger de också skildringar som skänker närhet till gångna tiders livsformer. För att underlätta läsningen är texterna redigerade i viss grad.

Det första protokollet från tingens öppnande inleds som regel med följande sedvanliga text.

"Sedan Tingsrättens ledamöter tillika med de rättssökande skeppslagsborne infunnit sig och Gudstiensten vederbörligen var förrättad upplästes Kongl. Maj:ts allernådigste fullmakt för undertecknad domhafvande af den (ex.vis) 26 juli 1753 att uti denna Juridiction förestå Håarads-hövdinge Embetet. Varpå laga Ting och Tingsfrid utlystes med alvarlig förmaning till samtliga närvarande att sig nyktra och beskedliga under Rättegångstimme förhålla."

1754 13 okt. Yxlö

Bonden Erik Olofsson i Yxlö by tilltalad samt dennes avlidna hustrus Mareta Persdotter's syster qvinnspersonen Anna Persdotter för att de med varandra plägat köttslig beblendelse. Yrkandes vad lag förmår. Erik Olsson bekände frivilligt och Anna berättade att sedan dess syster Mareta Persdotter förleden vinter ett år sedan avlidit hade hon på sin svägers begäran kommit till honom då och då för dess hushåll. Men under sådana besök hade hon sig icke bättre försett än att svågern Erik Olsson och hon kommit att ligga tillsammans och haft köttsligt umgänge och hon hade blivit havande samt fött ett piltebarn som nu lever. Betygade Anna och Erik mycken ånger över den begångna förargelsen. Tingsrätten frågade om de även under Mareta Persdotter's livstid haft umgänge vilket de förnekade.

Rättens dom.

Enl. 59 cap. 75 missg. balken för svågterskap brutit avstraffas: Erik Olofsson med 32 par spö 3 slag av part och hon Anna Persdotter med 24 par ris 3 slag av paret och sedan de erlagt till Blidö Capell han 4 daler och hon 2 daler silvermynt. Kommer de i berörda Capells sakristia att undergå enskild skrift och undfå avlösning.

Börande Erik Olofsson i barnföda till Anna Persdotter Ärligen erlægga 18 daler Kmt till dess barnet sig sjelft föder. Anna skulle sraxt begiva sig ifrån Erik Olofssons hus och ej vidare i dess hus vistas.

(Alternativet äktenskap framkommer ej i målet !)

1820 11 april Köpmanholm

1815 hade den 17 årige Per Berg från Roslags Bro antagits med namnet Skåning till båtsman vid Rote Nr.17 av Södra Roslags Första Dels Compani. Närmare bestämt vid Yxlö rote och hus i Köpmanholm vid nuvarande "Holmbergsbacken".

Namnet efter en senare båtsman. Huset revs 1920. I Rospiggen 1984 har Bo Wiklund redogjort för Rotebönder och Båtsmän i Blidö. Den här aktuelle Per får följande eftermäle: Han spelade snart apa och kom ihop sig ordentligt med omgivningen. Han söp, slogs och svor åt rotebönderna. År 1820 åkte han fast för stöld och snatteri och fick 16 dagar på vatten och bröd och tvingades till kyrkoplikt att stå i sakristian till midsommarmånadens slut. Inget hjälpte och 1821 fick han avsked med 25 rapps prygel för superi och otidigheter mot roten. Den då 23 årige mannen kasserades "på grund av Wanfrejd och liderligt uppförande".

Av tingsrättsprotokoll 1820 11 april framgår förhållandena kring tjuvnerden: Båtsman Skåning anklagad för stöld hos Strandfogden Anders Öhman i Köpmanholm, Enkan Stina Gustafsdotter i Kolsvik samt hos enkan Anna Ersdotter i Yxlö.

Inställte sig Länsman Granberg, bemålte Anders Öhman, enkan Stina Gustafsdotter och på Anna Ersdotters vägnar Fjärdingsmannen Pehr Hellberg i Wagnsunda. Anmälde Öhman att han mot hyra bebor Skånings hus på Köpmanholm. Lördagen den 18 mars hade Skåning kommit och övernattat. Öhman hade då gått bort men Skåning stannat hos en i samma hus boende piga Greta Andersdotter i vilkens närvaro Skåning slagit upp låset till en kista med en yxa. Därefter tagit nyckeln till fähuset och gått in där samt tillgripit torrt rågbröd och något strömming. De hade förvarats i ett träkärl om 7 fjärdingars rymd som hade varit fullt men endast 16 kakor varit kvar. Greta Andersdotter hade talat om stölden och Skåning som arbetade hos Stina Gustafsdotter i Kolsvik erkände att han tagit 21 kakor och 6 marker strömming.

Fjärdingsman Hellberg anmälde för enkan Stina Gustafsdotter, att då skrädaren Jerling en gång i vintras kom till Kolsviks by samt begärde att få köpa nattfoder åt sina två hästar. Hade Skåning som var hjälpkarl åt Stina Gustafsdotter olofligen tagit 1 1/4 lispund hö ur hennes olåsta stall och sålt till Jerling och behållit pengarna, vilket han erkänt vid häktningen. Enkan Anna Andersdotter uppgav att Skåning som en tid arbetat åt henne med att upphugga ved på den s.k Ekudden gent emot Furusund. Av veden hade under sistlidne mars omkring 1 mått eller 1/3 famn bortkommit. Skåning har erkänt att han sålt den saknade veden till Tullskrivaren Gustaf Gottberg på Furusund. Denne har också erkänt för Nämndeman Per Andersson i Oxhalsö och Fjärdingsman Hellberg att han för 1 Riksdaler köpt veden som Skåning påstått att han fått i arbetslön.

Nu inställte sig Skåning som blivit uppförpassad från Smedjegårdsfängelset. Han var av medellängd, ägde god kroppsstyrka och sade sig vara 22 år född i Tomta by, Roslags Bro socken. Han sade sig aldrig tidigare ha blivit anklagad för tjuvnad eller annat brott och erkände det han anklagades för. Han upplyste emelletid att brödet och strömmingen han stulit från Ohman hade han sålt till Strandfogden Erik Ersson i Köpmanholm för 36 skilling. Denne skulle dessförinnan mellan fyra ögon ha rätt Skåning till detta tillgrepp då han icke fått någon hushyra. Erik Erssons hustru Catharina Andersdotter skulle även ha varit tillstädes när Skåning sålde brödet och strömmingen. Hon hade därvid för att göra brödet oigenkännligt velat blöta upp och baka om det.

Rättens dom.

I förmåga av §§ 46 cap. och 15 47 cap. Missgärningsbalken. Kungl. Förklaring 1807 23 mars samt Förordning 1813 24 aug.

För inbrottet 9 par spö samt böta för stölderna dess halva värde 30 sp
För sabbatsbrott jämte första resan dryckenskap tillhopa 6 riksd. 32 sk.
och i Blidö kyrka skriftas och avlösas. Nu bör för inbrott, sabbatsbrott och fylleri uti ena bot straffas med 18 par spö 3 slag av paret samt för snatteriet antingen utgiva mindre böter 30 skillingar, eller i brist därav, 3 dagars fängelse. Varefter Skåning skall undergå den enskilda skriften och avlösningen.

Han avfördes till Smedjegården i avvaktan på Kungl. Hofrättens utslag.

EN HUSTYRANN I KÖPMANHOLM

1823 5 april

Kronolänsman Granberg å tjänstens vägnar mot bonden Olof Sjöström på Köpmanholm åtalad för våldsamt behndling av sin svärmoder Enkan Anna Jansdotter.

Installte sig Granberg och Anna Jansdotter emot Sjöström vilken genom vice länsman Hellbergs åtgärd blivit hämtad och som bestred den omförmälta förbrytelsen.

Enkan Anna Jansdotter upprepade sin angivelse och tillade dessutom att han åtskilliga gånger okvädat henne i synnerhet med orden tjuvkäring så anhöll Granberg att få inkalla närvarande vittnen: Strandfogden Erik Eriksson och dennes son Erik Ersson, Strandfogden Anders Matsson och Nordqvist samt Greta Jansdotter Lindström numera gift med lotsen Johan Länsmannen alla på Köpmanholm. Arrendatorn Anders Persson, Lotslärlingen Olof Sjöblom och pigan Maja Stina Jansdotter på Yxlö att höras i målet vilket beviljades efter avlagd ed och erinran om dess betydelse.

Erik Ersson berättade att han flera gånger hört Sjöström kalla sin svärmor tjuvkäring men ej sett att han ofredat henne med slagsmål. Kunde

ej ange orsaken men antog att det berodde på Sjöströms hetsiga sinnelag som ej sällan upphetsades av starka drycker.

Sonen Erik Ersson angav att då han befunnit sig i Sjöströms hus en gång, var Sjöström mycket uppbragt mot sin hustru och svärmodern och såg att då svärmodern skulle gå in i anderstugan ikullkastade och sparkade han Anna Jansdotter som därvid ropade på hjälp. Vittnet skyndade dit och avvärjde vidare våld. Han märkte då ingen åkomma på svärmodern. Vid åtskilliga tillfällen hade vittnet hört hur Sjöström kallat henne tjuvkäring.

Greta Jansdotter omtalade att en dag sistlidne sommar hade hon befunnit sig i Sjöströms hus då denne var ond på hustrun och svärmodern. Den senare hade han kallat med svordom tjuvkäring och inkastat en yxa genom dörren till vardagstugan där svärmodern befann sig. Vittnet kunde ej uppfatta om avsikten var att träffa Anna Jansdotter som ej träffades. Men en annan gång samma sommar då vittnet åtföljt Anna Jansdotter från Yxlö till Köpmanholm hade en av Sjöströms minderåriga pojkar kommit inspringande till Strandfogde Nordqvist hus, där vittnet och Anna Jansdotter befann sig, och beklagat sig över att Sjöström slog hans mor. När de kom tillstädes var hustrun ute på gården och grät och sade sig vara slagen av mannen. Denne skyndade då in till sitt rum men i farstun skuffade han till svärmodern.

Anders Persson omtalade att då han och Olof Sjöblom samt vice Länsman Hellberg efter klockan nio på aftonen den 27 januari befunnit sig i Sjöströms hus var denne överlastad av starka drycker och mycket ond på sin ena minderåriga son som han ville slå. Anledningen var att sonen varit ute för länge och roat sig. Hustrun och svärmodern sökte avböja hans ondska varvid Sjöström utbröt i svordomar och åtskilliga otidiga uttryck vilka vittnet nu ej ville återga.

Maja Stina Jansdotter berättade att när hon i september och oktober månader var piga i Sjöströms hus var han ofta överlastad av starka drycker och uppförde sig då illa mot hustru och barn. Vid ett tillfälle då han utan orsak ville slå sonen Jan Erik sökte modern och svärmodern avstyra detta varvid han utfor i svordomar mot dem och kallade svärmodern tjuvkäring jämte andra okvädningsord. En annan gång under nämnda tid hade Sjöström givit svärmodern tre slag på axeln och yttrat Packa du dig din sakramentskade tjuvkäring härifrån till Widinge, därifrån du kommit. Hustrun och vittnet gick emellan och hindrade Sjöström att vidare ofreda svärmodern.

Avsades:

Urtime tingsrätten finner med stöd av 17 cap. 20 och 30 §§ Rättegångsbalken. Enär sanning icke anorledes kan utletas ålägges svaranden Olof Sjöström att å andra dagen vid kommande sommarting att inställa sig om

han gitter och avlägga sin ed, det han icke med slagsmål eller skuffning överfallit sin svärmoder Anna Jandsotter. Dock skall Sjöström därvid före detta ting hos vördige Prästerskapet uti Blidö förhöras underskrivet med betyg om sin kristendomskunskap i den del som angår edens dyra vikt samt den själsvanda, en falsk ed medför. Vid Äventyr att eljest då han därvid utebliver, anses såsom åt eden brutit. Viljande tingsrätten sedan det visat sig om eden kan ges eller icke, vidare i målet huvudsakligen sig utlåta.

11

EN "STÖKIG" TID PÅ SÖDERÖRA

1758 13 maj

Tingsprotokollen från sommartinget 1758 avslöjar att det inte alltid var så fridfullt på denna idylliska ö.

1758 13 maj inställte sig i rätten Bonden Erik Nilsson från Söderöra och påstod att grannen unga Anders Andersson skulle plikta för det att denne med hugg och slag överfallit samt tillfogat honom en blånad och ett blodvite samt i svordomar och okvädningsord utbrutit när Erik Nilsson tillsagt honom att taga bort ett stängsel på dess äng. Till bevis härav hade Bönderna Anders Jansson och Anders Olofsson på Söderöra blivit inkallade. Mot dessa anförde Anders Andersson jäv och påstod att vad Anders Jansson beträffar så är han Erik Nilssons hustrus mosters man och varit Anders Anderssons hustrus förmyndare. Som sådan har han icke ännu fastän 2 år förlidit sedan Andersson blivit gift kunnat få redovisning av hennes återstående arv trots upprepade påminnelser. Anders Jansson bekräftade att han varit Anderssons hustrus förmyndare men bestridde att att något av hennes arv var inestående och därför ej heller kunnat bli krävd.

Vad åter Anders Olsson beträffar så var han Anderssons ovän som utlätit sig att han i mörker skulle hämnas på Anders Andersson och för en sådan oenighet på tu års tid ej varit till Herrans nattvard, vilket Commminister Granberg kunde intyga. Därjämte hade Anders Olssons hustru tillagt Anders Anderssons moder och hustru sådant tillmäle som rörde deras goda namn och rykte.

På tillfrågan berättade övriga Söderörabor att de icke hört eller förmärkt en sådan föreburen oenighet mellan bägge deras grannar.

En tröttande fortsättning återges ej här.

VID SAMMA TING.

Bonden Erik Nilsson på Söderöra instämt Bonden Gisle Anders Andersson på Söderöra (fader till ovannämnda Anders Andersson) med påstående att denne skulle ha utbleckat 3. ne orätta rågångar. Två på det så kallade Bykärret och den tredje på ängen. Detta gjort för att han icke skulle vilja gärda hälften med käranden vid Hemhagen ehuru dess ägor stöta emot bemälte hage och att han ävenväl därom blivit tillsagd.

Rätten fann målet vara av den beskaffenheten att på bägge parternas begäran förordna Kronolänsman Vålaktade Johan Holmström jämte Nämndemännen Olof Persson i Alsvik och Per Olsson i Hemmarö att syna och besiktiga de överklagade utbleckningarna så väl som de ägor vars stängning Erik Nilsson påstått att Anders Andersson bör deltaga i.

VID SAMMA TING

Bonden Olof Nilsson på Söderöra begär att Rätten skall förordna Länsmän Holmström och tvenne Nämndemän att förätta behörig syn och besiktning å den del av Söderöra hemman som hans styvson Anders Jansson brykat men nu blivit uppsagd från. Tillstyrktes av rätten.

VID SAMMA TING

Kom Erik Nilsson på Söderöra och berättade att hans granne Anders Andersson nu i morgonstunden uti flera personers närvaro på Tingstället under samtal om ägornas stängsel och vård kallat honom fähund samt sagt att vad Oxhalsö bönder å skogen hugga det utgalra de på Söderöra. Andersson erkände att han uti flera personers närvaro av kraftig överilning sagt att Erik Nilsson vårdade sina ägor såsom en hund vilken han om dagen aktade men om nätterna lät vara utan tillsyn.

Resolverades.

Till följe av 60 cap 66 Missg.balken för att i mycket folks närvaro fällt förklenande yttranden om Erik Nilsson. Pliktar han 2 daler Smt. och för tingsfridsbrott 10 daler silvermynt. Och fann Rätten tt desse parter vore till oenighet och trätör benägne. Så blev av Rätten utsatt att straff föreligger om de i fortsättningen ofredar varandra.

25 ÅR SENARE

BYORDNING FÖR SÖDERÖRA 1783

(L.A.Frötuna Länna skeppslag A Ia:19.20 febr 1783).

För läsbarhet har vissa ord och textändringar här gjorts.

Läte Söderöra Eys Jord-och delägare anhålla om stadfästelse uppå en af dem underskrifwen och nu ingifwen Byordning, som uplästes, ord ifrån ord så lydande:

År 1783 den 8 januarii woro wij här underteknade Bymän i Söderöra by och Blidö församling, efter förgången tilkjännagifwelse i grannskapet, närwarande, och tillika öfwerenskommo, om här följande puncterrörande wärdt bemensamma bästa, och till bibehållande af O, skick och en förbättrad hushållning inom oss uti vår by, och thenna författning anse wi nu och framdeles, såsom en byalag.

1. Till vår by höra följande slätöar och holmar: Långnäsör, Fåör, Sanköarna, Dömansör och Gubben, på hwilka all befintlig skog är aldeles förbjuden; den som något hugger under hwad namn det hafwa kan; skall pligta 40 Skillingar Specie. Desse holmar är till slätta bymännen gemensamt

tillhörige och skall därå ingen slätta företagas förrän tid och dag därtill blifwit utnämnd och af Byamännen enhälligt utsatt; Ho som fördristar sig att annorlunda göra pligte 40 Shilling Specie.

2. Eine tildelte gjärdesgårdar på hemmanet omkring ängar tomtar och hagar, skal hwar och en uprätthålla them; Ho som eftersätter skyldigheten therutinnan skall pligta för oduglig gjärdesgård 8 Sk.Sp. För oswarligt leed 4 Sk.el.grind lika mycket.

3. 4 hästar emottages på Landet, att Mulbetet njuta, hwilke alla äro sådana att de till Kjörslor kunna brukas; Ho som fördristar sig att hitföra flera pligte 1 Riksd. 32 Sk. Detta i anseende till att landet omöjligt kan tåla flera.

4. Ho som icke försvarligen fängslar och stockar häst på bete, som dels simmar del flögjar (hoppas över stängsel) pligte 4 Sk. Om hästen efter alla widtagne stockningar och klubbningar inbryter sig på äng eller sädesåker och gör skada skall han skeffas ifrån landet.

5. Alla Creatur skall tagas från äng senast d:14 Majj. Ho som det icke gör skall för hwarje ko pligta 4 Sk. wägrar ko utföras pligtas 8 Sk.

6. Ho som währtiden så snart marken öppnar sig icke sitt swin-Creatur försvarligen ringar, pligte 4 Sk. Om någon ser att grannens Kreatur mistat sin ring skall han säga till så att ytterligare ringning må ske. Om han ombedes vara behjelpelig därvid och inte gör det, pligte han 4 Sk.

7. Allt Kasssättande under hemlandet, undantagen hemfladen, under isen, vare aldeles förbudit; ho som öfwerträder pligte 2 Sk.

8. Ifrån Klockan 6 lögerdagsafton till Söndagsaftonen Klocka 6, skall allt fiskande med not, nät, skjötar, skjutande och annat jordiskt arbete wara förnekat och förbudit wid ett förelagt wite af 40 Sk.Sp. Dock när hö ligger å mark som slagit är, och står i fara att blifwa skjämt och förlorat, samt skuren säd som jämväl står i fara att förderwas må sådant saklöst inbärgas och i hus införskaffas.

9. Alla resor till hafs och uti fiske på Sabbathen, resor till staden, qwarn, samt resor till byar skola aldeles wara förnekade; Så wida inga laga skäl finns; ho som sådana resor företager sig pligta 40 Sk.Sp.

10. Ho som på annans hassel skog afplockar nötter, skall pigta 8 Sk. och befinnes någon öfverträda detta flera gånger pligte för hwarje gång dubbelt.

11. Ho som öfwerfaller annan med oqwedningsord, swordom, bannskapor, trätor, slagsmål på siö eller land pligte 16 Sk.

12. Ho som gör egna vägar öfwer annans åker, ång och gårdetomtar där inga vägar varit, pligte företa gången 2 Sk. och därefter för varje gång dubbelt. Efter att husbonden warnat sina tjenare ifrån sådant betalas pligten af tjenaren och af föräldrarna till barn som ick låta rätta sig.

13. Till By- och uppsyningsMan antogs Bonden Johan Andersson i byen, som ifrån detta dato bestrider sysslan till nästkommande år, samma tid då en annan genom lottkastning väljes och tages. Alla pligter skola utan minsta gensegelse, motstånd och lagsökning utbetalas så snart någon af uppsyningsMannen med en annan oslägtad, ware sig man eller qwinna befinnes häremot ha brutit; Bötespengarna skall till 2 delar tillfalla By- och uppsyningsmannen och tredjedelen till Blidö församlings Husarna och Fattige.

14. Allt gjustrande och stödjande med eld ifrån Mickaelis Mässa-dag warder aldeles förbudit, wid pålagt wite af 40 Sk.

15. Hwad Notedräkten i lösa watten angår, så delas watten på det sätt att watten från Munkbroörn till byn ifrån Bordoster till Sydwäster är rät linje; då västra watten tillkommer västra gården och östra watten östra gården. Då desse watten komma att nytjas till d: 21 September nästa år. Dock anmärkes härwid att watten gå årom.

16. Wid Årets slut efter ovan skrefne tid skall uppsyningsMannen aflämnat riktigt tredjeparten af bötespenningarna till församlingens fattige, som af Prästerskapet skall emottagas; Å predikostolen tilkänna gifwvas, och til de fattigas Cassa genast inlämnas.

17. Skulle uppsyningsman åsidosättja någon af desse sine skyldigheter, at dels genom fingerne se med någon lat och försummelig som misswårdar hemmets rätta skiötsel som han åbor enligt ofwanskrefne Byalag och denna gjorda författning. Som grannarna emellan träffad och nu ingången är, så pligtfälles han ej mer än någon annan, som häremot bryter.

8. Denna byalag, sådan som den ord ifrån ord lyder och upförd befinnes. Förklara wi oss härmedelst till alla delar icke bara vara nögde med utan skall åtlyda och fullborda den utan minsta inwändningar och gensegelser. Det stadfästa och bekräfta wi med våra mamn och egenhändiga bomärken här undersättjande som skjedde på ofwanskrefne dag och ort.

Anders Andersson Erick Nilsson Anders Olofsson Olof Andersson
 Johan Andersson Johan Olofsson Skattebönder i Söderödra

At Byamännen i Söderödra, denna Byalag låtit författa och therom öfverenskommit som före skrefvet står: Intyga Hinric Jo Werner. Communiester loci i Blidö och Erick Johansson Klockare i Blidö

Och blef thenna Byaordning i alla the delar, som thensamma finnes wera med lag öfwerensstämmande, Wederbörande til framtida efterrättelse och obrottslig efterlefnad giliad och faststald; samt bewis theröfwer så wäl genom påskrift å sjelfwa Byaordningen som uti Utdrag af Protocollet meddelt. Börandes thetta en gång om året å Byastämman kundgöras, på thet okunnighet therom ej förebaras må.

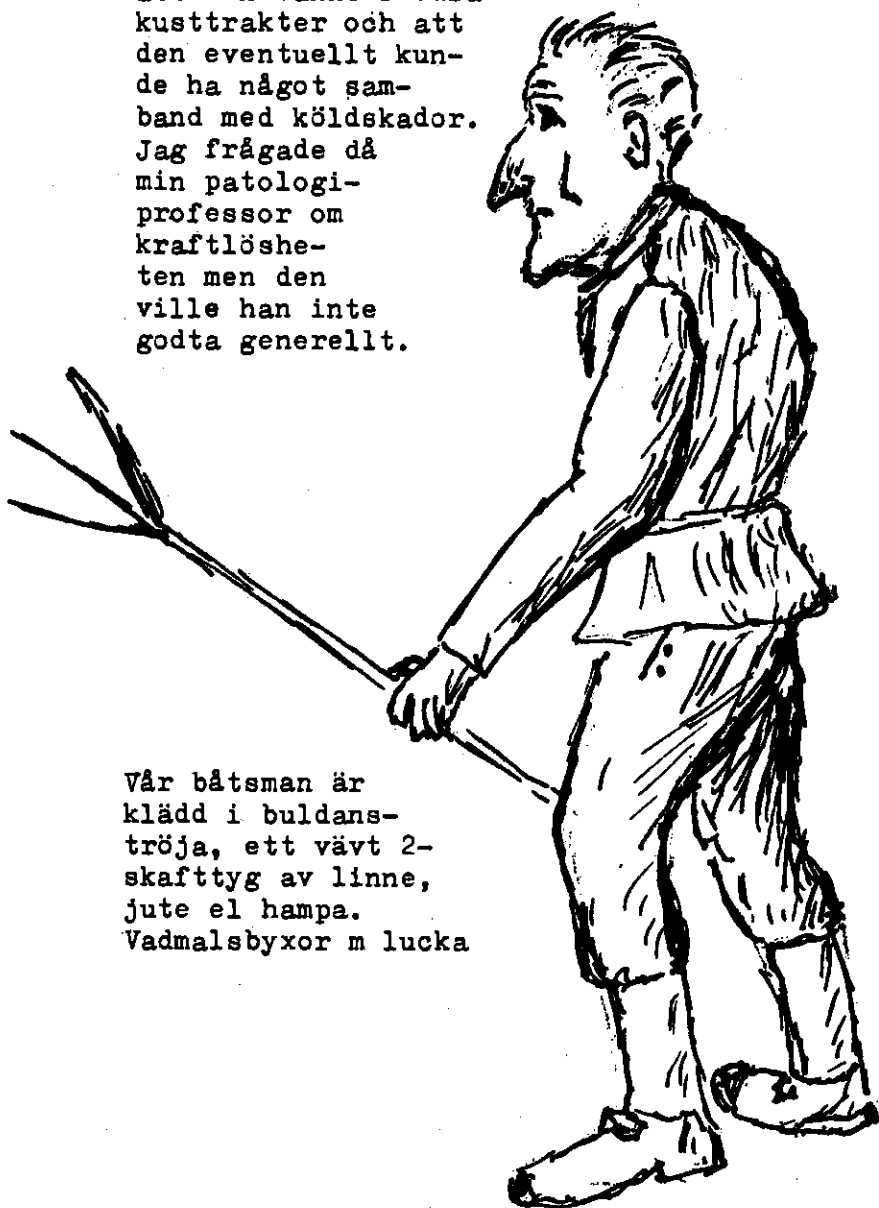
Nå hur blev det med efterlevnaden av denna till synes strängt formulerade byordning. Där om torde de omsorgsfullt förda Fttigkassans räkenskaper kunna ge besked. Förgäves letar vi emellertid efter bötespengar från Söderödra i räkenskapsboken. Vi har således all anledning förmoda att det med tiden blev ett gott förhållande mellan grannarna på Söderödra.

Det rabalder som började vid 1796 års hösteting i och med att Erik Nilsson beskyldde Gle Anders Andersson och dennes son Johan för att ha haft bort en lantmäterikarta och som sysselsatte parterna under en längre tid var ett mål av annat slag. Det fick också sin genanta upplösning när man på tinget 28 mars 1799 kunde meddela att kartan återfunnits när en Fiskköpare Anders Aström skulle hänga upp segel för torkning i Erik Nilssons bod.

Några personligheter från Blidö socken hämtade ur sägner och hävder.
Bosse Wiklund

Led vår käre båtsman Elefant av akromegali? Det är en mycket sällsynt sjukdom beskriven först 1886 men den existerade långt, långt dessförinnan. Symtomen var och är: kraftigt förstorat ansikte, näsan växer ut och blir lång, hakan likaså. Händer och fötter förstoras. Ryggen blir krökt.

Orsaken är en hypofysrubbing. Så långt kan det stämma. Men så kommer det. Pat blir sömnlös och drabbas av kraftlöshet. Så långt Nordisk Familjebok (Uggleupplagan). När red läste patologi på 1940-talet talade man om att den fanns i våra kusttrakter och att den eventuellt kunde ha något samband med köldskador. Jag frågade då min patologi-professor om kraftlösheten men den ville han inte godta generellt.

Vår båtsman är klädd i buldans-tröja, ett vävt 2-skafttyg av linne, jute el hampa. Vadmalsbyxor m lucka

När jag var barn en gång i världen i slutet på 1920-talet så hände det att en liten stenbro som ledde ut på en åker hade rasat samman. Det krävdes flera mans insats för att med järnspett och hävlor lyfta stenhällen som utgjorde själva bron och få undan den. Jag som liten unge stod väl mest i vägen men fick hålla mig på behörigt avstånd. När gubbarna slet som mest så att de var blåa i ansiktet, så ropade en av dem : " Nu skulle man behöva en elefant!" Det där uttrycket kom igen även i andra sammanhang just här nere på södra Blidö, men jag har inte hört det någon annanstans. När jag blev litet äldre frågade jag de gamla om "elefanten" men ingen visste något närmare. En av mina gamla vänner, August Hedman, berättade att "Elefanten" hade varit öknamn på en person som för länge sedan bott i vår by och som varit så fruktansvärt stark. Men något mer visste han inte, bara att man förr i tiden anropat honom när man kommit i nödsituationer.

Det här var i stort sett allt jag visste om "Elefanten" under flera årtionden, bortsett från att jag fick höra flera sägner om hans styrka, men till det skall jag återkomma senare.

Omkring 1980 började jag forska i Krigsarkivet kring båtsmanstorpen på Blidö - Yxlan , och en dag mötte jag honom, Hans MattsSon Elefant båtsman för en rote bestående av bönder från Wangsunda, Sikmare och Glyxnäs. Året var 1694. I nästa rulla år 1717 har han efterträtts av en Jöns Jönsson Krieg, och han var inte pur-färsk i tjänsten, för han erhåller detta år begärt avsked. Detta är alltså vad vi kan läsa ut av Kronans papper. Som ni säkert vet så hade de indelta båtsmännen ett båtsmansnamn som var knutet till torpet. Alla båtsmän vid samma torp hade alltså samma båtsmansnamn, t.ex. Lind. Det var bara om en båtsman bar sig fegt åt i strid eller blev en mördare som man bytte båtsmansnamn. Det här gäller från tidigt 1700-tal. Tidigare , på 1600-talet hade båtsmännen ofta individuella namn. Fråga är om inte båtsman Elefant hade fått ett sådant. Hans eftermäle talar om en jättestark karl. På höstarna drog man upp sina sandkilar (ja gud vet om de kallades så ännu). Det skedde oftast med flerskurna block i talja och en häst som dragare. Man drog upp på långa stockrullar, en 8 - 10 alnar och så hade man en bukplanka . När båten kom upp en bit ur vattnet lade hon sig på sidan på plankan som skulle hindra buken från att skavas. Naturligtvis hade man i förväg lyft ur masten eller vanligare stälpt den översidan. När skutan var oppdragen på land så spärrade man först rullarna med stenskärvor. Sedan skulle man resa skrovet så att det stod i lod. Till det ändamålet placerade man ut en rad starka karlar med lunor för att kunna lyfta. Till de större skroven som klinkgaleaser,måste man använda spel och talja. Det gällde även de största piggarna. Men till vårt skutskrov skulle det räcka med människokraft. För och akteröver kröp gubbarna in och satte ryggen mot skrovet och pressade på. Det var många diskbrock och ryggsnitt som grundlagts på det sättet. Det var här Hans MattsSon Elefant kom in i bilden. Sedan några Långviksbor misslyckats att resa skutan så tog han ett stadigt tag om den lägst liggande relingen (sudbandet) och slet upp skrovet ung en fot. Så lyckades han med en handvändning och pressade upp henne i balansläge. Gubbarna som stått mållösa och sett på störtade fram med stöttor och stagade upp henne. Det fanns åtminstone ett tiotal vittnen till kraftprovet, men efteråt skulle man ha kunnat tro att hela stranden varit smockfull av folk.

För så många påstod sig efteråt ha sett hur det gick till.

Men det var inte Elefantens enda kraftprov .Han var under *Kung Carls* krig ofta kommenderad på kanonjollar och kanonslupar som snart skulle bilda en egen enhet med namnet arméns flotta eller skärgårdsflottan. Det var så att svenska spioner hade kommit på att tsar Peter hade börja bygga upp en galärflotta vid Ladoga, och nu måste svenskarna ta fram ett motmedel. Man experimenterade med fartygstyper som redan fanns. För skärgårdens del låg det nära till hands att prova jakter, speljakter, slupar och galeaser ävensom kanonpråmar. Den "Stora Flottans" folk var inte alltid så skickliga i skärgårdsnavigation utom farlederna. Att kryssa med korta slag i trånga sund var inte deras melodi, men här var skärgårdsborna hemtama. Skärgårdens indelta båtsmän förväntades klara de nya försöksmodellerna. Men det blev en hel del tillbud. Vid ett sådant rände en tvåmastad, skonerttriggad kanonjolle upp på ett grundflack och satt fast. Försök att spela loss henne med varpankare misslyckades. Ombord på ett av de assisterande fartygen fanns båtsman Hans MattsSon Elefant. Han hoppade överbord och ställde sig framför stäven. Han stod till midjan i vattnet. Så kommenderade han alla besättningsmän som inte behövdes vid spelspakarna att ställa sig längst akteröver. Ingen lydde förrän en officer upprepade ordern. "Elefanten" satte ryggen mot bogen och lyfte medan sex man försökte spela loss henne. Det gick inte alls. Då kommenerades alle man akterut och "Elefanten" försökte åter lyfta fartygets framdel. Långsamt, långsamt gled kanonjollen av grundet. Besättningarna hurrade spontant och självaste amiralen skall ha tagit båtsman Elefant i hand och tackat för bragden. Historien spreds från fartyg till fartyg och "Elefanten" fick ett grundmurat rykte som Herkules arvtagare.

Väl hemma i Långviken igen verkade allt vara som vanligt, men ryktet kom efter om hans vidunderliga styrkeprov . Han var som så ofta med starka karlar väldigt snäll och hade långt till att bli arg, men om han retades tillräckligt mycket så kunde han bli farlig. Det hade några danskar fått erfara när de anträt ett transportfartyg där Elefanten var med i besättningen. Med en spelspak i hand rusade han emot inkräktarna, som var beväpnade med värjor, men dåliga fäktare. Han slog vapnen ur hand på dem och slängde dem sedan tillbaka i sjön . Där slutade det kriget för flera av dem. Inte undra på sedan att rotebönderna försökte hålla sig vän med honom.

Hemma på torpet försökte han odla upp ett par extra åkerlappar. Han spände sig själv framför årdret och drog medan kvinnan hans plöjde, och han drog plojen väl så bra som en normal skärgårdshäst. Bland grannarna var han en högt skattad nabo. När Sikmarbondens häst gick genom isen med ett timmerlass spände han loss foran och drog tillbaka den några famnar. Sedan lade han sig på isen , famnade hästen runt halsen och hästen det övre frambenet och rullade upp den på isen, ungefär som en modern brottare. Överrullningen lyckades och hästen kom upp på isen. Sedan släpade han undan den liggande på sidan bort till fast is. En dräng hade under tiden sprungit hem till ladan och fått med sig ett stort fång hö. Med det torkades hästen och stallades sedan bland korna i lagården för den bättre värmens skull.

Som jag redan sagt var båtsmansnamnen på 1600-talet inte lika knutna till torpen som de blev i början av 1700-talet, utan de var mer personbeskrivande. Vi har trol. tacksägelse för att båtsman Elefant bar sitt namn för styrkans skull. Jag har tittat på en del andra båtsmansnamn från denna tid och bl.a. hit-tat Kalkopp (eg. Kahlkopf) vilket betyder Flintskalle och en annan man som hette Enfaldig, vilket antyder att han var en enkel, rättfram och hederlig person.

Båtsman Elefant påstods gå igen långt efter sin död, men han var en vänlig gengångare, som varnade för faror och hjälpte i nöd. När Jers-Pers Eriks pojken fällde ett träd som hakade i en annan trädkrona och vred sig så att han själv kom i vägen för trädfället så stod en skugggestalt där och pressade stammen åt sidan. Det var sant, det svor han på med två fingrar på Bibeln, och han var inte ensam.

Det här är ett litet exempel på hur en människas minne förr i världen kunde leva i generationer, men det fanns ju inga tidningar eller radio eller TV för gemene man, så man fick sitta vid en falnande brasa under långa vinter-kvällar och lyssna till de gamlas tal.

*

Är det någon idag minns Mamsell Sjögren? Det skall i så fall vara de äldsta härute på Blidö- Yxlan. En inbiten historiker säger kanske att hon var socknens första ackuschörskas. Ändå representerar hon ett mycket märkligt kvinnoöde.

Hon var född 15 dec 1828 i Hamrånge några mil norr om Gävle. Jag vet intet om hennes föräldrar bara att hon började studera sjukvård som ung. Så träffade hon som 25-åring en student som låg i Uppsala och studerade medicin. De fascinerades bägge av skandinavismen som drog som en våg genom den yngre akademiska världen och som ledde sångarresor till bl.a. Syd-Sverige och Danmark. Christina Sjögren förlovade sig med sin med. kand. Allt pekade mot en synnerligen borgelig fortsättning som läkarfru.

Då bröt det Dansk-Tyska kriget ut 1864. Man kan närmast se orsaken som ett utslag av den spirande tyska nationalismen, att samla alla tyskar inom en gräns. Det var det nordtyska förbundet under preussisk ledning som bestämde taktik och medel. Danskarna hade mycket litet att sätta emot. Man ropade på hjälp från de nyförvärvade "Broderfolken". Inga officiella trupper kom därifrån till hjälp men en mängd frivilliga ställde upp. Oftast var det entusiaster utan militär utbildning. Bland dessa frivilliga var Christina Sjögrens fästman och själv följde hon med som sjuksköterska i fält.

Kriget gick olyckligt för Danmark. Den gamla i stort sett vikingatida befästningslinjen Dannevirke utrymdes 5 febr 1864 och i början av april s.å. stod striderna vid Dybböls skansar. Här stupade Christinas fästman, men själv fortsatte hon sitt arbete bland de sårade.

Den 18 april var nederlaget vid Dybböl ett faktum. De preussiska trupperna och deras allierade var helt överlägsna danskarna både till antal och militärt. Deras framgångar fortsatte. Ön Als ockuperades 29 juni och sedan blev det vapenstillestånd. Freden slöts i Wien 30 okt samma år.

För Christina Sjögren var ju det här en personlig katastrof. Hon är 35 år när hon måste starta om på nytt livet. Hon fortsätter med sin sköterskeutbildning och fortsätter att även studera till ackuschörskan men hon avslutade aldrig den kursen. I stället slår hon sig ner i Sundsvall där hon praktiserar sina kunskaper. Hon tycks ha haft ett visst samarbete med Lasarettet där. Hon tar hand om patienters eftervård, såromläggningar o dyl.

Det är här ifrån Sundsvall som hon kommer till Blidö. Det var min mormors far, Erik Österman från Östernäs på Rådmansö, som var den skyldige. Han var egentligen skutbyggare, men 1873 - 4 hade han fått en gammal 2-mastad märssegelskonare till reparation eller ev som dellikvid för ett nybygge. Om det var en reparent hade ägaren ej kunnat lösa den. I väntan på försäljning började han segla på virkestraden i Östersjön. I besättningen ingick en ung pojke, en kockjungman från Blidö. Någonstans utanför Sundsvall ramlade han ner ur riggen och slog i däck. Han kom undan med ett komplicerat armbrott och ett underbensbrott. Man anlöpte nu Sundsvall för att pojken skulle få vård. Han spjälades på lasarettet och sedan fick Mamsell Sjögren ta hand om honom. Underbenet läkte fint, men det öppna armbrottet var infekterat med varflöde från en liten sekvester. Efter en ny urskrapning läkte även detta brott, men det krävdes fortfarande eftervård och såromläggning.

På nästa resa anlöpte skonerten åter Sundsvall och nu fick pojken följa med tillbaka till Blidö. Mamsell Christina Sjögren följde med på den resan. Det var någon gång i oktober 1875. På Blidö slog hon sig ned i Blidögård i en stuga som låg på nuv. prästgårdstomten.

Vid den här tiden började man anställa ackuschörskor på landsbygden för att hjälpa till med förlossningar och minska spädbarnsdödligheten. Tidigare hade man haft jordegummor vars kunskap var förvärvat genom egen erfarenhet och praktik. Framför allt hygienen var det ofta dåligt beställt med. När Blidö annonserade ut tjänsten fick man ingen sökande. Den fick vara vacant. Mamsell Sjögrens ankomst till Blidö aktualiserade frågan på nytt. Hon fick tjänsten på dispens, men när hon sedan skulle få "barnsörena", d.v.s. få betalt för biträde vid förlossning så vägrade kommunstyrelsen. Det var nog sådana här tvister som gjorde att hon inte skrev sig i Blidö församling förrän 15 mars 1875.

Mamsell Sjögren fick långa arbetsdagar. Vintertid kunde hon komma hem till sin stuga som då var iskall. Dödstrött var hon. I stället för att elda upp i spisen tog hon ett rent lakan, blötte det i vatten, vred ur, klädde av sig och svepte in sig i lakanet och lade sig i det oeldade rummet. Ett par fällar över. Det blev ett våtvärmande omslag. Även i övrigt hade hon en massa recept på salvor och mediciner. De byggde

samt och synnerligen på örter och andra växter. Ett av hennes avkok på skvattram ansågs överdådigt mot en del eksem. Till och med ett par stockholmsläkare provade den med framgång. Likaså hade hon ett preparat med svingalla som hon använde på brännskador för att garva den tunna, nya huden.

Det var inte lätt att få läkarhjälp i skärgården på den här tiden. I Norrtälje fanns ju Dr Brandt förstås, men han var inte piggt på att åka långt ut i skärgården för en sjukling som ändå snart skulle dö.

Uppe i Riala fanns ju den "kloka gumman" men hon var bäst på att jorddra för "Engelska Sjukan". Nej gu vet hur skärgårdsborna klarade sig förr innan Mamsell Sjögren hamnade härute. Hon fanns, och hon fanns alltid tillhands när hon behövdes. Det gjorde att hon var mycket uppskattad och älskad av gemene man.

Hon fick ett långt liv och dog 15 juni 1914, straxt före det första världskrigets utbrott. Hon ligger på Blidö kyrkogård. Jag sitter och tittar på ett gammalt ateljéfotografi av henne. Det är taget i slutet av 1870-talet och jag har fått det efter min mormor som hade kontakt med henne genom åren. Anletsdragen är vänliga, kanske litet sorgsna och avgjort bestämda.

*För persondata kring Mamsell Sjögren vill jag rikta
ett varmt tack till Birger Ahlrén, Kolsvik*

Den gamla ökboden. - en schablonmässig genomgång.

Bosse Wiklund

Idag finns det knappast några ökbodar i vår skärgård eller i någon annan del av vår kust. Jag minns några stycken från min tidiga barndom. Den första tror jag fanns i Gamla Grisslehamn. Jag kan ha varit en fyra, fem år, och jag fick följa pappa och mamma i en gammal bil. Vi var uppe och hälsade på Albert Engström, som pappa kände och sedan var han med och visade oss runt. Bl.a. tittade vi på några urgamla fiskebodar av olika slag. För konstnären var det ett givande motiv, men jag lyssnade girigt till hans berättelse om hur de använts. I en av bodarna som egentligen bara var ett tak låg vraket av en gammal öka. Hon hade en gång varit tjärad, men nu låg hon bordsprucken och med öppna i spunningen i väntan på att någon skulle släpa ut henne och elda upp henne.

Boden var sned och hade slagsida och såg ut att vänta på samma öde. Det är givet att jag inte har något klarare minne av den här händelsen, men det finns ett gammalt suddigt amatörfoto i familjealbumet att friska upp minnet. Jag hann med att se ytterligare några sådana här bodar i ungefär samma skick, och jag hann t.o.m. mäta upp ett par stycken, men jag var fortfarande litet osäker på om de var i ursprungligt skick och om de använts till ökor och andra snipor eller om dessa bara vräcks in där som halvvrak.

På 1950-talet kom jag i kontakt med den gamle riksantikvarien Martin Ohlsson.

Han hade som ung amanuens arbetat på Nordiska Museet och då lett en kustundersökning för att kartlägga skärgårdens byggnadskultur bl.a.. Han hjälpte mig mycket att komma igång med mina egna uppmätningar och han stöttade mig med goda råd.

Men nu tillbaka till ökboden. Man lade ut grundstenar som för vilken lada eller bod som helst. Men när man sträckte ut syllarna av rundvirke, så fick de bilda utskjutande knutar som på en stenkista. Sedan högg man in fyrkantbilade stockar som svärd, precis som på bryggbygget. De skulle vara minst 2 alnar långa (1,20 m). Själva ökboden var minst sju - åtta alnar bred, bortåt det dubbla om man skulle dra in två båtar i bredd. Längden var båtens längd plus tre - fyra alnar. Det säger sig självt att man med den längden behövde ett svärd också på mitten. Man fällde in en tvärstock (syll) även där och fällde in ett svärd.

Nu lämnar vi stenkistans konstruktion något. Vi bilar ihop en två alnars stock med svärd och tvärstock på långsidans ändar. Fortsätter med 1½ alnars bitar på tvärstocken och fäller för fixation. Till nästa varv använder vi något kortare stockbitar. Hela konstruktionen är ju bara till för att fixera svärd. Efter tre varvs timring sitter de som berg. Mittensvärdet kunde fixeras på samma sätt men var oftast bara stagade med snedsträvor.

Nu timrade man upp ett hammarband av rundvirke på svärdstockarnas toppar. Här fick man även lägga tvärförband.

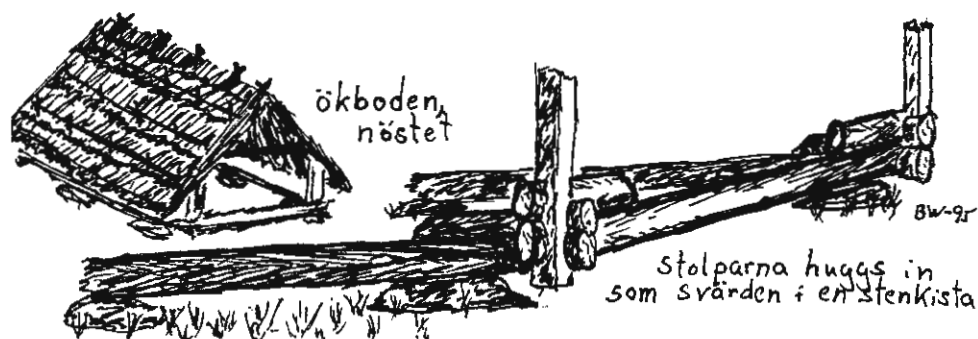
Sedan var det dags att ta itu med takstolarna. De byggdes av rundvirke, som fälldes i toppändan och fick en "hacklåsning" mot hammarbandet. Takstolarna sidostöttades inåt vid gavlarna. Takstolarna gjordes mycket branta ung som på en gotländsk lambgift. Taket drogs ned till ung en halvmeter ifrån marken. Detta för att vinden inte skulle få ta slitgrepp under i vinterstormarna.

I takstolarna var tumstjocka pinnar om $1\frac{1}{2}$ fots längd inborrade på jämna avstånd. På dem lade man granslanor, som skulle bilda stöd och underlag för ett rörtak. Man skar vintervass på vikarnas sältingsängar. Den buntades och "kärvarna" lades upp på taket med rotändan nedåt för att vattnet lättare skulle rinna av. Man började längst ned och band vassen med vidjor, senare ståltråd till granslana nr 2 nedifrån. Den understa var bara ett stöd. Den var f.ö. något tjockare än sina "sysstrar". Den blev också ett slags stegläkt för arbete på taket. Man var flera man som klängde i takstolarna. Sedan den första raden täckts med rörvass så fortsatte man med rad två. Den gick över den undre med upp till en fot.

På det här sättet fortsatte man på bägge sidor ända upp tillnocken så att det bara blev en fotsbred springa eller glipa kvar. Den kunde man täcka med ett inte fullt så stråstyvt gräs. På bostadshus använde man otröskad råghalm pånocken, men här fick man nöja sig med skarpgräs. I vissa delar av vårt land har man använt sjögräs och tång.

För att hålla kvar rörvassen i läge låste man den med långa smala granstänger, som lades över de pinnar jag förut nämnde. Konstruktionen med pinnar kallades ibland för "stegar". Övernocken lade man en rad ok av trä som också bands samman med granslanor.

Vasstäckets tjocklek brukade ej understiga en fot på ett nylagt tak, men sjönk sedan samman till kanske 20 cm. Ett rörtak höll utan underhåll ca 20 år men med skötsel betydligt mer.

Ökboden användes alltså för förvaring och utrustning av träbåtar som ökor, storökor och ev roddsumpar. Man drog upp båten ur sjön med hjälp av trärullar (i äldre tid kallade kavlar). Den hölls nu på rätt köl. Så lyfte man stäven så att den gled över den främre syllstocken i ökboden och sköt in skrovet. Utöver de fasta syllstockarna och mellanstocken hade man även rörliga (rullande) stockar för att underlätta arbetet. Sedan båten kommit på plats stöttades den med sidostötter.

Ökbodens utseende varierade något. Ju mindre den var, ju mer liknade den en hövolm på ben. Det fanns aldrig sidovägg utan vinden skulle fritt spela så att

skrovet hölls torrt och fint. I ett senare skede , på 1900-talet fanns det ägare av ökbodar som klädde in sidor och gavlar och förvandlade ökboden till sjöbod. De gamla rörtaken " läktrades med rundvirke som takläkt och täcktes med tegel.

När min gamla mormor fick se det ovan omnämnda fotot av en ökbod så sa hon: " Herreminje, ja tror h' att ni ittat ett gammalt nöst. "

Jag trodde länge i min enfald att det var en kortform av näste (näst) men min mamma som reagerade för ordet nöst började fråga ut mormor. Jo de kallades så för nöst på 1700-talet. Hon vistades själv som barn tidvis hos sina farföräldrar som var födda på 1700-talets sista årtionde, och det var väl därifrån hon fått namnet.

Långt senare har jag under mina forskningar hittat "nöstets" ursprung. Det är ett fornnordiskt ord "naust" som betecknar just en ökbod, ett tak över en båt. Naustet var just det båtskjul som vikingarna förvarade sina långskepp i. De finns omnämnda i samband med Ledungsflottans utrustning. Ordet är känt över hela Norden och finns än i dag levande i det Isländska språket.

Min barndoms halft hoprasade ökbod var alltså den sista länken i en byggnadshistorisk tradition som som troligen börjar före vikingatiden.

Från Norge har arkeologen Roar Morken rapporterat fynd av några naust av oväntat stora dimensioner. Han har inte fått stå oemotsagd, men om han har rätt så visar det att sagornas som överdrifter rankade uppgifter om skeppens mått i verkligheten är fakta. Man har talat om långskepp som burit 300 man och hästar. Det rör sig om skeppsbyggen större än t.ex Columbus Santa Maria.

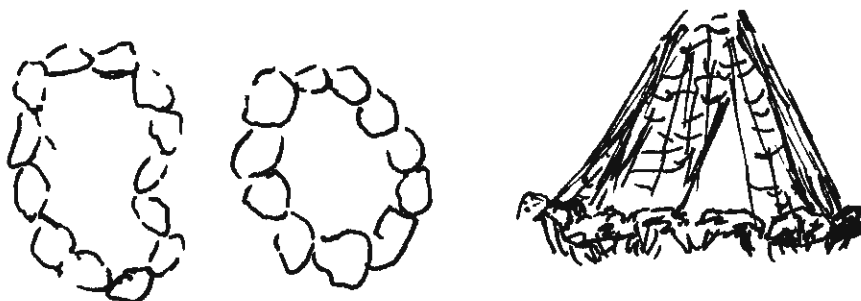
E f t e r l y s n i n g .

Härmed efterlyses våra äldsta förfäder, de som en gång var de första bebyggarna av vår skärgård. De kom troligen redan under stenåldern och slog sig ned på våra öar och kobbar för att bedriva jakt och fiske och på vårvintern skälfänge. De kom säkerligen innefrån fastlandet, som då låg mycket längre in i Uppland. De områden som är aktuella är platser som ligger 15 - 20 m över vattennivån av i dag. Vi söker deras gamla boplatser. De är ofta placerade i stentorg och utgörs av runda stensättningar ca 3 - 4 m i diameter och stundom något hoptryckta. Det rör sig trol om en stenfoto till en risikoja, inte helt olik sentida samers vinterkåtor. Samernas namn på dessa stentringar är "stalo"

Eftersom vattenståndet vid denna tidpunkt låg mellan 10 och 15 m högre än nu så var det bara de högsta punkterna i vår nuvarande skärgård som kommer ifråga för eftersök. Vad jag är ute efter är runda stensättningar, kanske 3 m i diameter. Ibland är cirkeln hoptryckt. Vad vi kan hoppas finna är "grunder" för en kåtaliknande koja. Eftersom den är så liten och trång kan den bara ha använts av enstaka personer, ej hela familjer, och troligen bara för kortare perioder.

Det finns också större sådana här runda stensättningar och de ligger på en lägre nivå. Det är kanske de risikojor som omtalas i krönikor från 1400-talets slut och tidigt 1500-tal, när danskarna härjade och brände här snart sagt varje sommar. Då rymde de hela familjer. Det finns slutligen ett tredje tillfälle när risikojor kom till nytta. Det var 1719 efter ryssens härjningar, när skärgårdsbornas bostäder låg i aska och det gällde att klara livhanken över vintern. Alla hade ju inte släkt uppåt fastlandet som kunde ta emot dem. Många hade annars under sommaren flytt med sina djur inåt fastlandet, men nu fanns det ingestans att stalla djuren.

Det jag nu i första hand är intresserad av är de äldre stensättningarna efter dessa risikojor. Författaren Sven Barthel fann sådana här stentringar på Svenska Lillön och själv har jag hittat några på södra Blidö. Jag har tidigare studerat sådana stensättningar på Hornslandet utanför Hudiksvall bl.a. Men nu är jag på jakt efter flera bosättningar inom Blidöskärgården med omnejd. Jag vill se om det finns något mönster för riskojekulturen.

S k u t h ö r n a n .

Bosse Wiklund

Den första skutan den här gången blir vedjakten Abenius. Hon var byggd på Ljusterö, i Nolvik på öns NO-sida. Sjösettes 1877. Hon var byggd på sedvanligt sätt av furu på klink.

Vid den första skeppsmätningen mättes hon till längd 20,66 m. , bredd 6,80 m mellan perpendiklerna, och djupet i lastrummet 2,23 m. Djupgåendet var 2.4 m.

Hon registrerades under numret 1602 och fick flaggsignalen J D F P. Den skulle långt senare, 1932, ändras till S H N W.

Jag vet inte vem som ägde henne från början, men 1887 heter ägaren Johan Petter Jansson, Ljusterö. Han är själv befälhavare ombord.

Hon såldes någon gång 1894 till J E Söderberg i Roslags-Länna.

Han för henne själv .

Det här är ekonomiskt en ganska turbulent tid för sjöfarten, och redan efter ett par år säljs Abenius vidare till J E Jansson från Blidö. Det är troligen 1896.

Han sliter själv som skeppare men har svårt att hitta bra laster.

1898 övertas hon av E Öhman i Oxhalsö. Abenius mäter nu 62,05 / 52,46 rt.

Det var vanligt att bilda partrederi för att klara inköpet av ett fartyg och fördela risker och inkomster.

Efter fyra år säljer E Öhman till Carl Edvin Sundberg i Norrsund, Blidö och ett partrederi. Sundberg är även befälhavare. Året är 1902.

1904 sker den för ändringen att Abenius får Rådmansö som hemort. Det är F Lindström , som blir ny huvudredare, men i hans partredei är även Blidöbor med.

Lindström är även skeppare.

1908 återkommer Carl Edvin Sundberg, Norrsund, Blidö som huvudredare, men J F

Lindström, Rådmansö fortsätter som skeppare. På partredarstämman 1910 blir

Lindström åter både huvudredare och skeppare, men redan nästa år, 1911, blir J B Österberg från Räfsnäs, Rådmansö ny huvudredare och Lindström skeppare. Från 1914 är Österberg även befälhavare ombord.

Det här förhållandet består under hela det första världskriget.

1919 får Abenius en hjälpmotor och mäts om till 63,85 / 53,57 .rt. Den här motorn fungerar inget vidare och byts vintern 1920 - 21 ut mot en Pythagoras.

1926 upplöses partrederiet och J B Österberg blir ensam ägare.

Reparerad 1927. Ommätt 41,99 / 27,16 rt. Måtten uppges nu vara 20,08 m innanför stävarna, 6,80 i bredd och 1,49 i lasrumsdjup. Djupgåendet 2,5 m

Motorn uppgavs 1931 vara på 20 hkr. Den byttes 1934 mot en på 35 hkr

Abenius seglar mest ved, men även sand och byggmaterial. Hon hänger med till 1941. Sedan är det slutseglat.

Ibland kom det en främmande fågel flygande även till oss. En sådan var Alfa. Hon byggdes i Stadskanaal i Holland av skeppsbyggmästare W Uelder. Hon byggdes i stål och riggades som tjalk, vilket betyder att hon var enmastad och jämförbar med våra jakter och slupar. Sjösettningen ägde rum 1909, och hon fick i

dopet namnet Princes Juliana. Hon avsågs att segla i kustfart på Holland - Belgien - Frankrike och kanske Hamburgdistriktet och så England. Så började också hennes bana.

Rätt snart kom med 1914 det första världskriget och med det en stigande efterfrågan på tonnage. Den gången var ju Holland neutralt, men dess sjöfart blev hårt belastad. Efter den stora boomen 1916 följde en depression 1918 -19, då massor av fartyg lades upp, även en del nya.

Vi vet idag inte mycket om hur det gick för Princes Juliana. Några ägarbyten och på 1930-talet utsträcktes seglationen till Östersjön med några resor.

1938 såldes hon till Danmark och F Th Hansen i Köpenhamn. Nu döptes hon om till Ingeborg och fick en 77 hkr tvåtaktsmotor av fabrikatet H Callesen i Aabenraa. Motorn kallades Braendstødmotorn. Det var ett välkänt märke och vid denna tid

mycket vanlig i danska motorseglare (och fiskebåtar).

Men det andra världskrigets annalkande har redan börjat kasta sin slagskugga över den politiska scenen. När kriget bryter ut 1 sept 1939 blir den danske redaren nervös och beslutar sig för att sälja. Redan 23 sept har han hittat en seriös köpare i Sverige. Det är ett nystartat partrederi på Gräddö med Anders Elis Andersson i Gräddö, Rådmansö som huvudredare. Ägarna var två , och man delar andelarna lika. (2/2)

Nu byter Ingeborg namn igen och får heta Alfa av Gräddö. Hon registreras som svensk med reg.nr 8338 och flaggsignalen S F K D. När de svenska skeppsmätarna har gjort sitt arbete har hon fått måtten 23,85 x 5,00 x 1,98 m och djupgåendet 1,82 m. Tonnaget räknas ut till 83,26 brutto och 57,94 netto. Skeppare ombord blir A A Olsson.

På grund av kriget blev det svårt att få tag i reservdelar till den danska motorn, och det var huvudorsaken till att Alfa 1941 fick en ny motor, en Skandia på 90 hkr.

Alfa ger sina ägare en säker bärgning under krigsåren trots allt elände med tjärolja, som förvärmades i kopparrör lindade runt cylindern och som alltid ville becka ihop, med brist på smörjolja och fett, och med en evig kamp med gamla halvruttna segel som inte använts på många år.

När kriget närmade sig slutet bestämde sig rådmansöborna på nyåret 1945 för att sälja innan det var för sent .

Man hittade en köpare, och 7 april 1945 övertogs hon av ett nytt partrederi, denna gång på Blidö. Det var N Adolf Malm i Oxhalsö, befälhavare och ägare till 99 andelar och hans hustru Gunborg Linnea Malm, huvudredare och ägare till 1 andel. Alfa gick nu in i fraktfart på virkestraden. Hon lastade 165 dwt eller 40 standards.

Hon seglade för Blidörederiet t.o.m. 1961.

Någon gång 1957 tog Adolf Malm över även som huvudredare. Riggen reducerades till en lastpål 1958 och Alfa blev motorfartyg nu med 390 hkr motor. Som sagt 1961 såldes hon utomlands

Hon hette Amanda och var en tvåmastad skonert. Hon byggdes av den välkände skeppsbyggmästaren Carl Thorén på Oskarshamns Varf och sjösattes 1898.

Hon var byggd av furu och ek på kravell

Beställare var den mycket kände skånske redaren Tufve Ingvarsson i Brantevik och ett partrederi bakom honom. Nybygget som fick reg.nr. 357 och flaggsignalen H T V D (på 1930-talet S H Q U) mättes till 24,8 x 6,3 x 2,6 m och djupgåendet 3,0 m .

Hon mättes till 91 nrt.

Tufve Ingvarsson för själv sitt nybygge 1889 - 1900. Hon är en bra skuta, lättseglad och torr. Hon sköts föredömligt och drevas om redan 1893, kanske delvis beroende på att hon ruskats om ordentligt i ett stormväder. Redan 1890 har hon genomgått en ny mätning till 95,05 / 83,64 reg.ton.. Måtten korrigeras till ; 24,78 x 6,65 x 2,57 m och 2,7 m djupgående på aktern.

År 1900 säljer Tufve Ingvarsson till C Robert Pettersson i Figeholm. Han är ensam ägare till Amanda och även befälhavare. Nu lär hon ha seglat en hel del potatis och spannmål. Hon drevas om 1907 och 1916, ett normalt underhållsintervall. Robert Pettersson är en farande sven även på land, och han växlar mantalsort mycket ofta. 1901 är det Misterhult, 1903 Figeholm, 1905 Högsquilla i Kalmar län, 1908 Figewholm igen. Sedan blir han där.

Robert Pettersson drar nytta av fraktefterfrågan under det 1:a världskriget, men när marknaden rasar 1918 - 19 är han inte riktigt med.

När han säljer sin Amanda 1919 har fartygspriserna rasat ordentligt sedan toppen 1916 - 17. Köpare är nu Titus Österman av den kända Blidösläkten från Källviken intill Oxhalsö och ett partrederi bakom honom. Amanda tas upp på slip och drevas. När hon går ut igen kvarstår den gamle ägaren Robert Pettersson som befälhavare, men han efterträds efter en tid av H E Söderman (vilket uttytt betyder Hjalmar Ernfrid). Några år senare övertar Hjalmar Ernfrid Söderman även posten som huvudredare.....

Amanda är ren seglare ända till 1928, då man måste installera en 40 hkr hjälpmotor för att kunna fortsätta att konkurrera. Efter installationen mäts hon om till 96,02 / 75,27 rt.

Under det andra världskriget 1939 -45 med alla motigheter med bränsle och smörjolja så tröttnade Blidöborna och säljer Amanda i maj 1941 till Hönö och ett partrederi med Albert Constantin Andersson som huvudredare. Priset var nu 7.400:- .H E Söderman fortsätter som befälhavare ombord.

Det tyska anfallet på Norge i april 1940 hade förorsakat massflykt av norska fartyg över till England, och i Norge rådde stor efterfrågan på tonnage, även små kustfarare och äldre fartyg. Det var naturligtvis den tyska ockupationsmakten som ställde krav. I julu 1941 säljer Hönöredriet Amanda till Kragerö i Norge för 18.000:-

Onekligen ett klipp. Amanda döps nu om till Ragnhild I. Henne norska öden är dunkla. Officiellt ströks hon inte ur det norska fartygsregistret förrän 1966, men hon blev troligen strandvrak någonstans efter kriget. I Sjöfartskontorets Liste over Krigsforliste Norske skib finns hon ej upptagen.

*

Vem har hört talas om Amor av Blidö? Det var en tvåmastad skonert, byggd i typiskt dansk manér med ek i skrovet ovan vattenlinjen och bok under, allt i kravellteknik. Hennes skeppsbyggmästare var C R Möller, och hon byggdes i Troense. Sjö-

satt 1869.

Amor mätte i runda tal 31 x 7 m, och det gav 150 nettoreg. ton
Hon byggdes för ett rederi i Svendborg och var avsedd för fraktfart på Atlanten, där
hon framför allt seglade på sockertraden på St Thomas och Danska Västindien, men
även på Sydamerika. Efter

Efter 25 år i dansk tjänst såldes hon 1895 till Sverige och ett partrederi i Östra Torp i
Skåne under ledning av Ola Nilsson i Smyge. Hon fick nu reg.nr. 2667 och
flaggsignalen J F T P. De svenska skeppsmätarna fick fram måtten 30,84 x 7,20 x 3,32
meter och djupgåendet 3,7 m. 147 reg. ton netto. Rederiet registrerade henne med Ös
Torp som hemort. Hon blev bara en av många skånska kustfarare vid den här tiden

Efter ung 30 år brukade reparationskostnaderna stiga för ekskutor, och då
såldes de ofta

Amor säljs igen 1898 till John Larsson i Mölle och ett partrederi. Nu tas hon
upp på slip, drivs och repareras. John Larsson för henne själv under åren 1898 - 1904
Då säljer han henne.

Inför försäljningen tas hon till varv 1903 för reparation och drevning. Kanske såg
man då att framtiden skulle innebära större reparationsbehov och beslutet att sälja
växte fram.

Alltnog, 1904 såldes Amor igen, nu till Lars Nilsson i Brantevik och ett
partrederi. Nu seglar hon på Östersjön, kanske med någon avstickare till Nordsjö-
kusten. Befälhavaren heter nu från 1904 Mårten Nilsson och han för henne till
1906. Någon gång 1904 - 05 mäts hon om igen nu till 164,30 138,89 reg. ton. 1906
1906 säljs Amor till Roslagen och ett partrederi under Conrad C A Blanck i Vätö

E Pettersson blir skeppare ombord den här gången och han stannar på postent
till nästa försäljning 1913. Köparen heter denna gång P P

P L Wallin. Han är stockholmare men registrerar sitt fartyg i Blidö. Där bor den nye
befälhavaren J A Söderman. Vilken anknytning Per Ludvig Wallin hade till
Blidökänner jag inte till. Vi kan utgå ifrån att de enda laster som stod till buds var
sågat virke till Tyskland - Danmark - Holland. Fartyget var dock 44 år nu. Förmod-
ligen skulle hon ha huggits upp snart, men Världskrigets utbrott 1914 ändrade på
allt. Hon fick slita som en arbetshäst med trälaster (cellulosan användes även vid till-
verkning av bomullskrut). Returlasten bestod oftast av kol.

Med fraktboomen 1916 nådde även fartygspriserna sin topp, och 1917 passar P L
Wallin på och säljer.

Köparer denna gång, 1917 är Björknäs A B, men hon registreras på Nils
Österman i Stockholm. Men nu är Amor slut, upprutten helt enkelt. Hon hänger med
något år efter krigsslutet, men är troligen mest upplagd. Hon finns med 1919 i
Svensk Skeppslista, men 1921 saknas hon som seglare. Då har hon riggats ned till
pråm. Efter ett par år och mycket pumpande döms hon ut också som pråm. Hon
säljs slutligen 1926 till Nordmalings Ångsågs A B i Rundvik. Nu fylls hon med sten
och får tjänstgöra som brygga.

*

Orkar ni med en till? Jag väljer Anna Christina av Blidö. Hon var en
tvåmastskonert, byggd uppe i Enånger 1876. Hon var kravellbyggd av furu och
mättes till 73 nrt. Drog 10' på kölen.

Jag vet inte vem som var ansvarig skeppsbyggmästare eller vem som beställde henne. Kanske seglade hon för något av de norrländska järnbruken. De registrerade inte alltid sina fartyg.

Min första notering är från 1885 då hon ägs av A Jansson på Blidö. Han seglar henne själv. Hon har nu måtten 21,36 x 7,0 x 2,39 m och djupgåendet 3 m.

1890 säljs Anna Christina till P R Langström i St Anna skärgård. Han blir även skeppare och hon seglar i kustfart. Ommätt 76,79 / 66,68 rt. Driven 1892, reparerad och driven 1897 och 1907.

Den sista reparationen, 1907, sker i samband med att hon säljs till Gustaf Adolf Thörnqvist i Landbäcken i Kalmar län. Han är själv befälhavare men har ett partrederi bakom sig.

1913 blir det kritiskt. Anna Christina måste repareras, men det finns inga pengar. Hon stryks ur Fartygsregistret men kvarstår i Codelistan.

Då dyker det upp en köpare A L Olsson, Övre Gränsö i St Anna. Han köper henne ensam 1913 och låter reparera och driva henne 1913 - 14. Hon torde ha lämnat varvet först 1914. A L Olsson för henne själv.

Fraktefterfrågan sten från 1915, och priserna på tonnage gick i taket 1916, frakterna likaså. Det här var gyllne tider för A L Olsson.

1918 låg priset på tonnage fortfarande i topp, men 1918 - 19 rasade de på några månader.

Då hade A L Olsson redan sålt sin Anna Christina 1918 till ett partrederi på Blidö under J Reinhold Österman. Johan Ernfrid Sjöblom blev skeppare ombord.

Anna Christina repareras och drivs 1919 resp 1920. Men 1920-talet var inte den bästa ur fraktsynpunkt, och Blidöborna tvingades till att sälja. 1924

1924 heter köparen Karl Walther Frisell i Östra Ed i Kalmar län och ett partrederi.

Frisell är även befälhavare. Man reparerar vintern 1928 - 29 och så knallar man på Någon hjälpmotor är aldrig aktuell och man får allt svårare att hitta frakter. Efter 1937 saknas hon i Skeppslistan. Jag vet inte om hon höggs upp, blev strandvrak eller slutade som pråm. Hennes registernummer var 171 och codesignalen J B D V - S K H M.

A.-B.
Svenska Handelsbanken
3 kontor, spridda över hela Sverige
vdelningskontor i Norrtelje,
lokalt Teaterhuset.
Hälsingland, bankrörelse. Högsta
sänkt ränta å depositioner,
kapital- o. sparkasseraukning.
Upplysning kunna ske pr post.
6237

rter

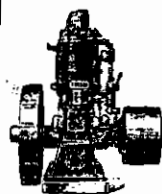
uppköps av
ettes Efterträdare
G. Ahlman
Norrtelje.

och Kol.

och bärved, hel som spintad,

Gröskverk
hel- och halvrensande.
Gröpkvarnar
Sädesharpor, Hackelsmaskiner,
Plogar och Plogdelar
till lägsta pris hos
Aktiebolaget
Norrtelje Järn- & Kolaffär.
Riks 111. Lilla Torget. Riks 182.
6008

PYTHAGORAS Råoljemotorer.

Bästa drivkraft för
lantbruk, kvarnar, industri och sjöfart.

Sålmotorer av ny typ

utan vatteninsprutning.

Visas för intresserade på fabriken.

Reducerade priser.

Förmånliga avbetalningvillkor.

A.-B. Pythagoras Verkstäder,
Tel. 50. NORRTELJE. 6496

BILCENT Nr
Norrtelje Tidning 1923

Verksamhetsberättelse

för Blidö Hembygdsförening, verksamhetsåret 1994 -95

Styrelsen har under verksamhetsåret bestått av: Bodse Wiklund, ordf. Birger Ahlrén, v ordf. , Gun Storell, kassör, Ulla Wiklund, sekr., Olle Severin, Ingemar Ställborn, Anita Everlund (f Oxhalsö Byalag) Suppleanter har varit: Anita Bertilsson och Bertil Karlsson samt Tore Malm (f Oxhalsö Byalag).

Verksamheten har bedrivits som vanligt. Birger Ahlrén fortsätter att kartlägga gamla skärgårdssläkter från vårt skärgårdsområde. Gunnar Lefrell, sedan barn sommarboende på Granö, forskar i Skälbottnas historia. Ordf. och Birger Ahlrén har hjälpt honom med div "research"-jobb. Birger Ahlrén har tillsammans med Ingemar Ställborn fortsatt med studie-cirkeln "Hembygdskvällar" i samarbete med Medborgarskolan kring Blidös historia fram till 1900.

Birger Ahlrén representerade Hembygdsföreningen vid Blidö Klockstapels och dess storklockas 250-årsjubileum. Han hade forskat i dess historia och presenterade den även på ett par A 4-sidor.

Riksantikvarieämbetet arrangerar redan några år Arkeologidagar. Årets tema var "resor", och Hembygdsföreningen deltog för första gången med en historisk vandring i Furusund - Köpmanholm, från Vikingatid till tidigt 1800-tal. Ordf. ledde.

Hembygdsföreningen har också arrangerat en Evert Taube-konsert i Oxhalsö Missionshus i samverkan med Blidö Missionsförsamling. Olle Severin och Hasse Svedberg U.P.A. (en spelmanstrio) medverkade.

Enl. beslut av föregående årsmöte skulle Medlemsskriften i år skrivas ut på data. Vissa tekniska bekymmer uppstod, och den är mycket kraftigt försenad.

Torpet har varit öppet som vanligt. Den osedvanligt vackra sommaren var en allvarlig konkurrent om publikintresset vilket märktes främst under sista veckan juni och första i juli

Medlemsantalet är stabilt c:a 125 personer

Ordf. har deltagit i Stockholms Läns Hembygdsförbunds konferens med deltagande av ordföranden främst från Öarna och deras hembygdsföreningar i Stockholms skärgård. Vi pratade problem, drömmar och deras förverkligande. Här gällde mest att vi skulle bli bekanta med varandra. Vi beslöt att träffas årligen och utbyta idéer.

Vi har också varit representerade på en kvällssammankomst med Milgö-kontoret i Norrtälje hösten 1994.

P r o t o k o l l

från Årsmöte 3 dec 1994 med Blidö Hembygdsförening hållet i Gamla skolan,
Blidögård

- § 1. Ordf. hälsade de närvarande välkomna och bad om ursäkt för att årsmötet försenats
- § 2. Kallelsen befanns vara i laga ordning utförd.
- § 3. Dagordningen godkändes.
- § 4. Till ordf. för årsmötet valdes Bo Wiklund, till sekr Ulla Wiklund
- § 5. Till justeringsmän valdes Bertil Karlsson och Violet Ahlrén.
- § 6. Verksamhetsberättelsen upplästes och godkändes efter en av Birger Ahlrén begärd ändring
- § 7. Revisionsberättelsen upplästes och godkändes. En närvarande revisor ville å bägge revisorernas vägnar efterlysa en utförligare dokumentation av styrelsens arbete.
- § 8. Beviljades styrelsen ansvarsfrihet för det gångna arbetsåret.
- § 9. Till ordförande för verksamhetsåret 1994-5 valdes Bosse Wiklund
- § 10. Till styrelsemedlemmar omvaldes Birger Ahlrén, Gun Storell, Ulla Wiklund, Olle Severin och Ingemar Ställborn samt Anita Everlund (Oxhalsö Byalag)
Suppleanter: Anita Bertilsson och Bertil Karlsson, samt för Oxhalsö Byalag Tore Malm (alla omval)
- § 11. Till revisorer omvaldes Bengt Fris och Ingvar Orsvärn. Till revisorssuppleanter nyvaldes Ove Larsson och Lars Olov Sjöblom
- § 12. Olle Severin omvaldes som ombud till regionalt hembygdsförbund
- § 13. Valberedning: Violet Ahlrén, sammankallande (omval), Anita Bertilsson (nyval) och Bertil Karlsson (nyval)
- § 14. Årsavgiften fastställdes till 50:-, en höjning med 5:-
- § 15. Till redaktör för årsskriften omvaldes Bosse Wiklund
- § 16. Reparationsläget för Båtsåanstorpet och lagården är oförändrat sedan "facket" motsatt sig ALU (generellt)
- § 17. Programverksamheten för 1995 är ej i detalj fastställd
- § 18. Inga motioner hade inkommit

Ordföranden tackade de närvarande för visat intresse och förklarade årsmötet avslutat

Blidö 6 dec 1994

Ulla Wiklund
Ulla Wiklund, sekr

Närvarande medlemmar: Solveig Jansson, Maud Sjöberg, Violet Ahlrén, Bengt Fris, Bertil Karlsson, Bengt Jonsson, Lars-Olov Sjöblom, Anita Englund, Ove Larsson, Birger Ahlrén, Anita Bertilsson, Gun Storell, Ulla Wiklund, Bo Wiklund

Justeras:

Bertil Karlsson
Bertil Karlsson

Violet Ahlrén